

**ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА,
КРИМІНОЛОГІЇ ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

ВЕЧЕРОВА Є. М.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права
(Національний університет
«Одеська юридична академія»)

УДК 343.237:340.134 (477)

**ВАДИ ЗАКОНОДАВЧОЇ ТЕХНІКИ (НА ПРИКЛАДІ ІНСТИТУТУ СПІВУЧАСТІ)
ЯК ПЕРЕПОНА ЕФЕКТИВНОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ:
ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПИТАННЯ**

У статті розглядаються вади законодавчої техніки на прикладі інституту співучасті. Робиться висновок про дисбаланс між положеннями Загальної частини КК України та приписами Особливої частини КК України щодо розуміння окремих аспектів інституту співучасті. Стверджується, що діючий КК України відстає від потреб часу та зорієнтований переважно на регламентацію простих форм співучасті.

Ключові слова: законодавча техніка, співучасть, група осіб, група осіб за попередньою змовою, організована злочинна група, злочинна організація.

В статье рассматриваются недостатки законодательной техники на примере института соучастия. Делается вывод о дисбалансе между положениями Общей части УК Украины и предписаниями Особенной части УК Украины относительно понимания отдельных аспектов института соучастия. Утверждается, что действующий УК Украины отстает от потребностей времени и ориентирован преимущественно на регламентацию простых форм соучастия.

Ключевые слова: законодательная техника, соучастие, совершение преступления группой лиц, совершение преступления группой лиц по предварительному сговору, организованная преступная группа, преступная организация.

The article focuses on the defects of legislative technique by the example of the institution of complicity. The author makes a conclusion about the imbalance of norms of General Part of the Criminal Code of Ukraine and the provisions of the Special Part concerning the understanding of certain aspects of the institution of complicity. The author states that current Criminal Code of Ukraine does not reflect the needs of modernity and is focused mainly on regulation of simple forms of complicity.

Key words: legislative technique, complicity, committing a crime by a group of persons, committing a crime by a group of persons in a preliminary conspiracy, organized criminal group, criminal organization.

Вступ. Криміналізація як процес виявлення суспільно-небезпечних форм індивідуальної поведінки, визнання допустимості, можливості й доцільності кримінально-правової протидії їм і фіксація їх у законі як злочинних і кримінально-карних дуже

щільно пов'язана з питаннями законодавчої техніки. Законодавча техніка хоча й не бере участі у виробленні сутності кримінально-правової норми, але має винятково важливе значення на стадії її формулювання, оскільки виражає волю законодавця в кримінальному законодавстві [1, с. 11–13]. По суті, законодавча техніка – це певні правила і вимоги формулювання кримінально-правової норми, недотримання яких суттєво підриває авторитет кримінального закону як такого.

Слід зазначити, що останнім часом проблематика вад законодавчої техніки при конструюванні кримінально-правових заборон набуває безпрецедентної гостроти та актуальності і включається в предмет наукових пошуків самого різного рівня. Підтвердженням є низка дисертаційних досліджень (у тому числі докторських), безпосередньо виконаних у даному ключі. Проаналізуємо окремі положення хоча б декількох із них.

Так, за справедливим зауваженням В.Ф. Щепелькова, законодавцю так і не вдалося вирішити повною мірою технічні проблеми конструювання КК. Свідченням тому – роз'яснення верховного суду, в яких містяться рекомендації, що заповнюють ті чи інші прогалини (особливо це стосується питань призначення покарання). Чимала частина техніко-юридичних недоліків КК припадає на недосконалість формально-логічного характеру (протиріччя і неповноту). Доводиться констатувати, що проблема внутрішньої узгодженості кримінального права ще чекає свого вирішення. Логічні вади кримінального законодавства сьогодні – даність, що деформує і дестабілізує його реалізацію [2, с. 2–3].

Можна погодитися і з доводами О.І. Сітнікової щодо того, що «...поспішність, із якою законодавець вводить у кримінальний закон нові приписи, прирікає правозастосувача на трудомісткий процес декодування недостатньо якісних нормативних текстів» [3, с. 24].

Має рацію й Є.О. Волосюк у тому, що «...значна кількість помилок, котрі допускаються в правозастосовчій діяльності, пов'язана з невдалою лінгвістичною конструкцією складів злочинів, неточним вживанням юридичних понять, стилістичними помилками, редакційно-технічними похибками, порушенням вимог послідовності та логічної завершеності викладу волі законодавця, повноти та доцільності її вираження в тексті закону» [4, с. 8].

У попередніх наших розробках також вже йшлося про окремі нестандартні ситуації в правозастосуванні у вигляді колізій та конкуренції кримінально-правових норм, що є прямим наслідком недосконалості процесу криміналізації [5], [6, с. 14–19]. Таким чином, заявлена публікація по суті є логічним продовженням наукової дискусії в цьому напрямку.

Постановка завдання. У силу широти обсягу проблеми та лімітованості меж представленого наукового дослідження далі дозволимо собі більш детально проілюструвати її наявність на такому окремому сегменті кримінально-правової дійсності, як інститут співучасті у вчиненні злочину.

Результати дослідження. У поле зору нашої уваги інститут співучасті потрапив із таких міркувань.

По-перше, на внутрішньодержавному рівні понад 1/3 усіх злочинів в Україні вчиняється у співучасті [7, с. 3].

По-друге, на наднаціональному рівні однією з тенденцій розвитку злочинності в умовах глобалізації є її транснаціоналізація та високоорганізованість [8, с. 60–63].

По-третє, існують окремі склади злочинів, які можуть бути вчинені виключно у співучасті, наприклад ст. 257 КК (Бандитизм), ст. 255 КК (Створення злочинної організації), ст. 260 КК (Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань), ст. 293 КК (Групове порушення громадського порядку), ст. 294 КК (Масові заворушення), ст. 437 КК (Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни) і т.д.

По-четверте, наявні певні категорії осіб, злочинність яких здебільшого носить груповий характер (йдеться про злочинність неповнолітніх) [9, 13].

По-п'яте, інститут співучасті має наскрізний характер, об'єднує як норми Загальної частини КК (Розділ VI «Співучасть у злочині»), так і окремі норми Особливої частини КК та тісно пов'язаний з інститутом множинності злочинів.

Незважаючи на всю свою значущість, інститут співучасті, як певна юридична конструкція, має низку недоліків у нормативно-правовій регламентації.

Зокрема, в ч. 4 ст. 28 КК України сказано, що метою функціонування злочинної організації як форми співучасті є вчинення «...тяжких або особливо тяжких злочинів». Водночас із положень ч. 1 ст. 255 КК України (Створення злочинної організації) випливає, що вона створюється «...з метою вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину».

Наведена вище непослідовність законодавця неодмінно змушує правозастосувачів ставити запитання щодо того, який характер повинна носити діяльність злочинної організації, щоб вона мала статус злочинної (це має бути одиничний злочин чи множинність злочинів?).

Компромісний варіант виходу із цієї неоднозначної ситуації пропонує Пленум Верховного Суду України у своїй Постанові «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23 грудня 2005 р. № 13. Згідно із п. 10 даної Постанови, «...злочинна організація – це внутрішньо й зовнішньо стійке ієрархічне об'єднання ..., метою діяльності якого є вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів чи тільки одного, що вимагає ретельної довготривалої підготовки» [10].

Ще одним прикладом ірраціональності законодавчої техніки є різне розуміння форм співучасті у вчиненні злочину нормами Загальної та Особливої частин КК України.

Мова йде про зміст ст. 28 КК України, в якій, на перший погляд, повинен бути перерахований вичерпний перелік усіх можливих форм співучасті (вчинення злочину групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою та злочинною організацією). Однак у ст. 257 КК України (Бандитизм) фігурує ще одна форма співучасті – «банда», визначення якої у КК України взагалі відсутнє.

Подолати дану прогалину знову ж таки допомагають роз'яснення Пленуму ВСУ. Відповідно до п. 17 Постанови Пленуму ВСУ «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями», «...бандою необхідно визнавати озброєну організовану групу або злочинну організацію, яка попередньо створена з метою вчинення кількох нападів на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб або одного такого нападу, який потребує ретельної довготривалої підготовки» [10].

Крім того, в ст. 258 КК України (Створення терористичної групи чи терористичної організації) йдеться ще про такі форми спільної злочинної діяльності, як «терористична група» та «терористична організація».

Відразу виникає запитання: це різновиди організованої групи (ч. 3 ст. 28 КК) чи злочинної організації (ч. 4 ст. 28 КК) або самостійні форми співучасті?

З приводу цього чітка відповідь в КК України та Постановах Пленуму ВСУ відсутня. Плутанини тут додає й так звана бланкетна база. Йдеться про Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20 березня 2003 р. У ст. 1 даного Закону прямо зазначено, що «...терористична група – це група із двох і більше осіб, які об'єдналися з метою здійснення терористичних актів», а «...терористична організація – стійке об'єднання трьох і більше осіб, яке створене з метою здійснення терористичної діяльності, у межах якого здійснено розподіл функцій, встановлено певні правила поведінки, обов'язкові для цих осіб під час підготовки і вчинення терористичних актів» [11].

Тобто визначення терористичної групи і терористичної організації, наведене в Законі України «Про боротьбу з тероризмом», входить у протиріччя зі змістом чч. 3, 4 ст. 28 КК України (згідно з КК України мінімальна кількість учасників організованої групи – 3 особи, а мінімальна кількість учасників злочинної організації – 5 осіб).

Є й інші доводи на користь того, що терористична група та терористична організація мають дещо відмінний характер порівняно з організованою групою чи злочинною організацією.

Зокрема, у спеціалізованій літературі підкреслюється, що на відміну від злочинної організації, котра характеризується ієрархічністю та, як правило, функціонує на постійній основі, терористична група і терористична організація створюються спонтанно, незадовго до вчинення злочину [12, с. 69].

Якщо придивитися ретельніше до санкції ст. 258 3 КК та порівняти її із санкцією ст. 258 КК, то між ними має місце різкий контраст. Вчинення вже безпосередньо закінченого терористичного акту (ч. 1 ст. 258 КК) карається позбавленням волі на строк від 5 до 10 років, тоді як за створення терористичної групи чи терористичної організації (ст. 258 3 КК), що, по суті, являє собою стадію готування до вчинення терористичного акту – позбавлення волі на строк від 8 до 15 років [12, с. 69].

Логічно, що злочин, вчинений у співучасті, несе в собі більший «заряд» суспільної небезпеки, ніж злочин, вчинений одноособово. Однак і сама спільна злочинна діяльність структурно є неоднорідною та має різний ступінь суспільної небезпеки, що, на жаль, не завжди враховується в процесі криміналізації.

Так, у ч. 2 ст. 368 3 КК (Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми) та в ч. 2 ст. 368 4 КК (Підкуп особи, яка надає публічні послуги) законодавець більш ніж синкретично підійшов до конструювання обтяжуючих обставин, поставивши в один логічний ряд вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб та організованою групою.

Ні для кого не секрет, що сьогодні спільна злочинна діяльність набула якісно нового вигляду: примітивні форми співучасті все частіше витісняються більш небезпечними та високорганізованими її формами (професійною та організованою злочинністю) [13, с. 232]. Діючий же КК України зорієнтований переважно на регламентацію простих форм співучасті.

Наприклад, у ст. 67 КК серед обставин, які обтяжують покарання, чомусь фігурує лише одна форма співучасті: вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою (п. 2 ч. 1 ст. 67 КК).

Проведений нами моніторинг положень Особливої частини КК України показав таку статистичну картину із цього приводу.

Усього виявлено 156 кваліфікованих складів злочинів, в яких в якості обтяжуючих обставин фігурують ті чи інші форми співучасті.

Зокрема, вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою як обтяжуюча обставина зустрічається найчастіше і передбачена в 101 кваліфікованому складі злочинів (ч. 2 ст. 110 КК, ч. 3 ст. 110² КК, п. 12 ч. 2 ст. 115 КК, ч. 2 ст. 127 КК, ч. 5 ст. 143 КК, ч. 3 ст. 144 КК, ч. 2 ст. 146 КК, ч. 2 ст. 149 КК, ч. 2 ст. 150¹ КК, ч. 3 ст. 157 КК, ч. 4 ст. 158 КК, ч. 2 ст. 158¹ КК, ч. 2 ст. 158² КК, ч. 3 ст. 159¹ КК, ч. 4 ст. 160 КК, ч. 2 ст. 169 КК, ч. 2 ст. 171, ч. 2 ст. 176 КК, ч. 2 ст. 177 КК, ч. 2 ст. 185 КК, ч. 2 ст. 186 КК, ч. 2 ст. 187 КК, ч. 2 ст. 188¹ КК, ч. 2 ст. 189 КК, ч. 2 ст. 190 КК, ч. 3 ст. 191 КК, ч. 2 ст. 192 КК, ч. 2 ст. 194¹ КК, ч. 2 ст. 199 КК, ч. 2 ст. 200 КК, ч. 2 ст. 201 КК, ч. 2 ст. 203¹ КК, ч. 2 ст. 205¹ КК, ч. 2 ст. 206 КК, ч. 2 ст. 206² КК, ч. 2 ст. 209 КК, ч. 2 ст. 210 КК, ч. 2 ст. 212 КК, ч. 2 ст. 212¹ КК, ч. 2 ст. 216 КК, ч. 2 ст. 222¹ КК, ч. 2 ст. 229 КК, ч. 3 ст. 232¹ КК, ч. 2 ст. 233 КК, ч. 2 ст. 239¹ КК, ч. 2 ст. 239² КК, ч. 2 ст. 248 КК, ч. 2 ст. 258 КК, ч. 2 ст. 258¹ КК, ч. 2 ст. 258⁴ КК, ч. 2 ст. 258⁵ КК, ч. 2 ст. 262 КК, ч. 2 ст. 263¹ КК, ч. 3 ст. 265 КК, ч. 3 ст. 265¹ КК, ч. 2 ст. 278 КК, ч. 2 ст. 280 КК, ч. 2 ст. 289 КК, ч. 2 ст. 292 КК, ч. 3 ст. 297 КК, ч. 3 ст. 300 КК, ч. 3 ст. 301 КК, ч. 5 ст. 301 КК, ч. 2 ст. 303 КК, ч. 2 ст. 305 КК, ч. 2 ст. 306 КК, ч. 2 ст. 307 КК, ч. 2 ст. 308 КК, ч. 2 ст. 309 КК, ч. 2 ст. 310 КК, ч. 2 ст. 311 КК, ч. 2 ст. 312 КК, ч. 2 ст. 313 КК, ч. 2 ст. 318 КК, ч. 3 ст. 321 КК, ч. 2 ст. 321¹ КК, ч. 2 ст. 321² КК, ч. 2 ст. 330 КК, ч. 2 ст. 332 КК, ч. 3 ст. 332 КК, ч. 2 ст. 332¹ КК, ч. 2 ст. 354 КК, ч. 4 ст. 354

КК, ч. 3 ст. 358 КК, ч. 2 ст. 359 КК, ч. 2 ст. 361 КК, ч. 2 ст. 361¹ КК, ч. 2 ст. 361² КК, ч. 3 ст. 362 КК, ч. 2 ст. 363¹ КК, ч. 3 ст. 368 КК, ч. 2 ст. 368³ КК, ч. 4 ст. 368³ КК, ч. 2 ст. 368⁴ КК, ч. 4 ст. 368⁴ КК, ч. 3 ст. 369 КК, ч. 2 ст. 374 КК, ч. 2 ст. 376¹ КК, ч. 2 ст. 393 КК, ч. 2 ст. 408 КК, ч. 2 ст. 410 КК).

У два рази рідше в Особливій частині КК можна знайти вчинення злочину організованою групою. Дана обтяжуюча обставина передбачена в 46 кваліфікованих складах злочинів (ч. 3 ст. 109 КК, ч. 4 ст. 110² КК, ч. 3 ст. 146 КК, ч. 2 ст. 147 КК, ч. 3 ст. 149 КК, ч. 3 ст. 150 КК, ч. 3 ст. 150¹ КК, ч. 3 ст. 161 КК, ч. 3 ст. 176 КК, ч. 3 ст. 177 КК, ч. 5 ст. 185 КК, ч. 5 ст. 186 КК, ч. 4 ст. 187 КК, ч. 4 ст. 189 КК, ч. 4 ст. 190 КК, ч. 5 ст. 191 КК, ч. 3 ст. 199 КК, ч. 3 ст. 206 КК, ч. 3 ст. 209 КК, ч. 3 ст. 224 КК, ч. 3 ст. 229 КК, ч. 4 ст. 232¹ КК, ч. 3 ст. 258⁵ КК, ч. 3 ст. 262 КК, ч. 3 ст. 263¹ КК, ч. 3 ст. 278 КК, ч. 3 ст. 280 КК, ч. 3 ст. 289 КК, ч. 3 ст. 292 КК, ч. 2 ст. 302 КК, ч. 3 ст. 303 КК, ч. 3 ст. 305 КК, ч. 3 ст. 307 КК, ч. 3 ст. 308 КК, ч. 3 ст. 311 КК, ч. 3 ст. 312 КК, ч. 3 ст. 313 КК, ч. 4 ст. 321 КК, ч. 3 ст. 332¹ КК, ч. 2 ст. 333 КК, ч. 4 ст. 345 КК, ч. 3 ст. 355 КК, ч. 3 ст. 359 КК, ч. 2 ст. 368³ КК, ч. 2 ст. 368⁴ КК, ч. 4 ст. 369 КК).

Вчинення злочину групою осіб передбачено в 11 кваліфікованих складах злочинів (ч. 2 ст. 121 КК, ч. 2 ст. 126 КК, ч. 3 ст. 152 КК, ч. 2 ст. 153 КК, ч. 2 ст. 197¹ КК, ч. 2 ст. 296 КК, ч. 2 ст. 317 КК, ч. 2 ст. 402 КК, ч. 2 ст. 404 КК, ч. 3 ст. 405 КК, ч. 3 ст. 406 КК).

Слід особливо підкреслити, що нами виявлено лише один склад злочину, де в якості обтяжуючої обставини опосередковано міститься посилення на його вчинення злочинною організацією (найбільш небезпечною формою співучасті). Мова йде про ч. 5 ст. 143 КК України, де кримінально-карним є «...участь у транснаціональних організаціях», які займаються вилученням у людини її органів або тканин з метою їх незаконної трансплантації.

Висновки. На сьогоднішній день має місце дисбаланс між положеннями Загальної частини КК України та приписами Особливої частини КК України щодо розуміння окремих аспектів інституту співучасті.

Найвна неузгодженість у площині побудови санкцій кримінально-правових заборон за злочини, вчинені у співучасті.

Спільна злочинна діяльність містить різний «заряд» суспільної небезпеки, що не завжди адекватно враховується в процесі криміналізації.

Діючий КК України демонструє односторонність у регламентації форм співучасті, безпідставно приділяючи основну увагу лише одній із них – вчиненню злочину групою осіб за попередньою змовою.

Список використаних джерел:

1. Балобанова Д.О. Теорія криміналізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / Д.О. Балобанова. – О., 2007. – 18 с.
2. Щепельков В.Ф. Уголовный закон как формально-логическая система: автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / В.Ф. Щепельков. – М., 2003. – 42 с.
3. Ситникова А.И. Законодательная текстология уголовного права: автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / А.И. Ситникова. – М., 2013. – 49 с.
4. Волосюк Е.А. Грамматическое толкование норм Уголовного кодекса Российской Федерации : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Е.А. Волосюк. – Краснодар, 2013. – 24 с.
5. Вечерова Є.М. Криміналізація та кримінально-правова кваліфікація злочинів з позицій забезпечення окремих функцій та принципів кримінального закону / Є.М. Вечерова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.//http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/Chaau/2013-4\(21\)/13diizku.pdf](http://www.//http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/Chaau/2013-4(21)/13diizku.pdf).

6. Вечерова Є.М. Функції і принципи як категорії, що опосередковують динаміку та статику кримінального закону / Є.М. Вечерова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки ; вип. 1. – 2014. – Т. 3. – С. 14–19.
7. Ковітіді О.Ф. Інститут співучасті у кримінальному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / О.Ф. Ковітіді. – Х., 1999. – 18 с.
8. Гриненко И. Влияние процессов глобализации на развитие организованной преступности / И. Гриненко // Закон и жизнь. – 2013. – № 11. – С. 60–63.
9. Яницька Н.В. Групова корисливо-насилницька злочинність молоді та її попередження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Н.В. Яницька. – К., 2000. – 21 с.
10. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 13. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : // www. zakon. rada.gov.ua./cgi-bin/laws/main.Cgi](http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi).
11. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 березня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 25. – Ст. 180.
12. Ємельянов В.П. Терористичні злочини: кримінально-правова характеристика та питання вдосконалення антитерористичного законодавства : монографія / В.П. Ємельянов, Л.В. Новікова, М.В. Семікін / за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. В.П. Ємельянова. – Харків : вид-во «Кроссрод», 2007. – 216 с.
13. Энциклопедия уголовного права. Т. 6. Соучастие в преступлении. – Издание профессора Малинина. – СПб ГКА, СПб, 2007. – 562 с.

СКРЯБІН О. М.,

кандидат юридичних наук, доцент
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ГУКОВ Д. Р.,

слухач магістратури факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

УДК 343.3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ БОРТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

У статті розглянуто новели кримінального законодавства, які спрямовані на боротьбу з корупцією в Україні. Виявлено причини неефективності окремих норм антикорупційного законодавства. Надано рекомендації щодо внесення змін до антикорупційного кримінального законодавства України.

Ключові слова: *корупція, кримінальний кодекс, кримінальний проступок, неправомірна вигода, хабар.*

